

<https://doi.org/10.36719/2706-6185/40/89-93>

Nail Baləhmədov
Bakı Biznes Universiteti
magistrant
nail2019bbu@gmail.com

Bələdiyyələrin maliyyə mənbələri

Xülasə

Müxtəlif mülkiyyətə malik bazar iqtisadiyyatında yerli səviyyədə maliyyə intizamının və nizam-intizamın tətbiqi çox vacibdir. Məhz buna görə də dövlət qanunlarına görə, bələdiyyə öz sərhədləri daxilində muxtar yerli hökumətdir. Şəhərlərin və qəsəbələrin uzun və hekayəli keçmişi var. Bələdiyyələrin yaradılmasında şəhərsalma rolu olmuşdur. Hazırda ölkəmizdə 1606 bələdiyyə fəaliyyət göstərir.

Bələdiyyələrin üzləşdiyi maliyyə problemlərini həll etmək üçün həm maliyyə-büdcə, həm də mühasibat təcrübələrini təkmilləşdirmək lazımdır. Yerli iqtisadiyyatı yüksəltmək və yaşayış şəraitini yüksəltmək üçün bələdiyyələr səmərəli maliyyə idarəetməsi tədbirləri həyata keçirməli, bələdiyyə təsərrüfatlarında xidmət və məşğulluq imkanlarını genişləndirməli və tullantıları azaltmalıdır.

Bu, vergi qanunlarına və digər qanunvericilik aktlarına edilən son dəyişikliklər səbəbindən şəhərlərin əldə etdiyi maliyyələşdirməyə təsir etdiyi üçün xüsusilə aktual məsələdir. Bələdiyyələrdə maliyyə təminatının yaxşılaşdırılmasına dair aktual ehtiyacı həll etmək üçün müəyyən tədbirlər nəzərdə tutulur. Bunlara bütün yerli vergi ödənişləri üçün nağdsız sistemə keçid, fiziki şəxslərin əmlak vergilərinin hesablanması üsullarına yenidən baxılması, torpaq və mədən vergilərinin optimal dərəcələrinin tapılması daxildir.

Açar sözlər: ictimai genişlənmə, yerli idarəetmə, iqtisadi artım, bələdiyyə mülkiyyəti və maliyyələşdirmə

Nail Balaxmadov
Baku Business University
Master student
nail2019bbu@gmail.com

Financial Sources of Municipalities

Abstract

In a market economy with diversified ownership, the application of fiscal discipline and discipline at the local level is critical. That is why, according to state law, a Municipality is an autonomous local government within its borders. Cities and towns have a long and storied past. Urban planning played a role in the establishment of municipalities. Currently, 1606 municipalities are operating in our country.

In order to solve the financial problems faced by the municipalities, it is necessary to improve both financial-budgetary and accounting practices. In order to boost the local economy and improve living conditions, municipalities should implement effective financial management measures, expand service and employment opportunities in municipal farms, and reduce waste.

This is particularly relevant as recent changes to tax laws and other legislation affect the funding cities receive. Certain measures are envisaged to address the urgent need for improving financial provision in municipalities. These include switching to a cashless system for all local tax payments, revising the methods of calculating property taxes for individuals, and finding the optimal rates for land and mining taxes.

Keywords: *public expansion, local administration, economic growth, municipal property, and financing*

Giriş

Bələdiyyələr kimi idarəedici qurumların böyüməsi onların büdcələri ilə sıx bağlıdır. Sosial-iqtisadi sistem kimi bələdiyyələr daimi inkişaf vəziyyətindədir ki, bu da öz sakinlərinin həyat keyfiyyətini təmin etmək üçün vacibdir. Digər bələdiyyə işlərində olduğu kimi, inkişafın idarə edilməsi də əhəlinin həyatını yaxşılaşdırmağa çalışır.

Akademik ədəbiyyata görə, yerli özünüidarənin iqtisadi əsaslarını aşağıdakılar təşkil edir:

1. Yerli səviyyədə maliyyələşdirmə.
2. Torpaq bələdiyyə mülkiyyətindədir.
3. Regional səviyyədə konkret məsələlərin həlli üçün dövlət tərəfindən yerli idarəetmə orqanlarına verilən digər aktivlər.

Tədqiqat

Yerli maliyyələşdirmə, bələdiyyələrə dövlət tərəfindən verilmiş əmlak və əhaliyə yönəlmiş sosial təminat obyektləri bələdiyyə mülkiyyətinin hissələridir. Şəhərlərin kifayət qədər pulu olduqda, onlar öz vəzifələrini yerinə yetirə bilirlər və bələdiyyə mülkiyyətini dövrüyyəyə buraxdıqda, bu, maliyyə əlaqələrinin bir hissəsinə çevrilir. Buna görə yerli maliyyə vacibdir (Abbasova, 2023).

Ölkəmizdə baş verən son dəyişikliklərdən geniş sosial və iqtisadi sektorlar faydalanmışdır. Yerli özünüidarə orqanlarının strukturunda dəyişikliklər və yerli büdcələrin yenidən təşkili islahatların iki nümunəsidir. Fiskal siyasət istənilən iqtisadi dəyişikliyin həyata keçirilmə qaydasını diktə edir. Yerli hökumətlər və dövlət həm mandatlarını yerinə yetirmək, həm də konkret sosial və iqtisadi problemləri həll etmək üçün maliyyə resurslarına güvənirlər. İstənilən nəticələrə nail olmaq üçün sağlam maliyyə siyasəti vacibdir. Dövlətin iqtisadi siyasətinin alt hissəsi olan maliyyə siyasəti, ümumilikdə insanların iqtisadi və sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına xidmət edir. Dövlət tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi məqsədilə pul vəsaitlərinin səfərbər edilməsi, bölüşdürülməsi və səmərəli istifadə edilməsi yerli maliyyə siyasətini təşkil edir. Bu global tendensiya fonunda aydındır ki, idarəetmənin səmərəliliyinin artırılması, yerli özünüidarənin demokratik institutlarının möhkəmləndirilməsi, əhaliyə yerli xidmətlərin göstərilməsi və bəzi səlahiyyətlərin dövlətin aşağı inzibati orqanlarına verilməsi yolu ilə həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün adekvat maliyyələşmə zəruridir (Abdullayev, 2023).

Araşdırmalara görə, son on ildə bələdiyyələrin birləşdirilməsi siyasəti aparılsa da, bəzi şəhərlərin maliyyə vəziyyəti hələ də bir qədər qeyri-müəyyəndir. Ərazinin maliyyə resursları bölünür, inzibati xərclər yüksəlir və kiçik şəhərlər, fikrimizcə, kadr potensialı yarada bilmir. Belə ki, maliyyə potensialı nəzərə alınmaqla bələdiyyələrin birləşmə prosesi saxlanılmalıdır.

Hökumət fiskal və vergi siyasəti düzgün olsa belə, vergilərdə kifayət qədər pul yığılır. Yerli vergi ödəyicilərinin məlumatsızlığı yerli vergilərin qeyri-adekvat yığılmasının əsas səbəbidir. Vergi ödəyiciləri müddətdən xəbərsiz olduqları üçün bələdiyyələrin ödəniş xatırlatmalarını vaxtında göndərməməsi ödənişlərin gecikməsinə səbəb olur. Bələdiyyə büdcələrinin yaradılması və istifadəsi zamanı gəlir və xərclərin nəzarətdə saxlanması nəticəsində xərclər azalır. Beləliklə, büdcə yalnız bələdiyyə işçilərinin əmək haqqını və kommunal xidmətlərin xərclərini ödəyə bilər. Onların cavabdehliyi (qonşuluq problemlərinin həlli üçün) azalır. Dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanlarının fiskal siyasətləri yerli özünüidarəetmə orqanlarının iqtisadi və maliyyə ehtiyatlarının yaradılmasını və yerli büdcələrə ayrılan xüsusi mənbələrin nisbətini artırılmasını zəruri edir. Yerli özünüidarənin qurulması üçün ilkin şərt kifayət qədər xüsusi maliyyə ideyasıdır (Cavid, 2022).

Azərbaycan Respublikası yeni texnologiyaların gətirilməsi, ictimai fəallığın artırılması, hesabatlılığın təşviqi və rəsmi qurumların fəaliyyətində aşkarlığın artırılması prinsiplərinə əsaslanır.

Milli fəaliyyət planları, strategiyanın icrası və açıq hökumətin təşviqi, korrupsiya ilə mübarizə və şəffaflığın artırılması üzrə sistemli səylər nəticəsində milli həyatın bir çox sahələrində nəzərə-carpacaq irəliləyişlər olmuşdur.

Bir çox dövlət proqramlarında bələdiyyələrin inkişafının təmin edilməsi, onların yerli əhali qarşısında məsuliyyətinin artırılması üçün mühüm tədbirlər müəyyən edilmişdir. Qəbul edilmiş konsepsiyalarda bələdiyyələrin potensialının gücləndirilməsi, bələdiyyə idarəetməsi sahəsində ixtisaslaşmış kadrların hazırlanması kimi məsələlər prioritet təşkil edilib. Ümummillilərin keçdiyi yolun düzgünlüyünün və dönməzliyinin sübutu kimi əhalinin bələdiyyə idarəçiliyinə marağının və inamının artması, onların özünüidarəetmə işlərində fəal iştirak etməsi, əhali ilə bələdiyyələr arasında sıx əlaqələrin qurulmasıdır (Cəfəri, 2022).

Prezidentin 27 fevral 2020-ci il tarixli Sərəncamı ilə elan edilmiş “Açıq Hökumətin təşviqinə dair 2020-2022-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı” ölkəmizdə hesabatlılığın, şəffaflığın və aşkarlığın yayılmasının artırılması istiqamətində həyata keçirilən islahatların mühüm tərkib hissəsidir. Təklif olunan islahatların məqsədlərinə daha yaxşı dövlət xidmətləri, daha çox ictimai nəzarət, daha az korrupsiya, daha çox maliyyə şəffaflığı, daha asan məlumat əldə etmək və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarına dəstək daxildir. Kütləvi informasiya vasitələri və internet informasiya resurslarından istifadə etməklə yerli büdcənin hesabatlılığını təmin etmək; bələdiyyələrin milli birliklərini və ictimaiyyət nümayəndələrini cəlb etməklə daimi fəaliyyət göstərən ictimai şuranın yaradılması və ümumilikdə yerli özünüidarəetmədə açıqlığın, dürüstlüyün və vətəndaşların iştirakının təşviq edilməsi Milli Fəaliyyət Planında nəzərdə tutulan bələdiyyə institutlarının inkişafının bütün aspektləri idi. Yerli özünüidarəetmə orqanları ilə birgə müəssisələr üçün keçid keçidinin yaradılması kimi tədbirlər nəzərə alınıb. Ədliyyə Nazirliyi yuxarıda qeyd olunan islahatları həyata keçirən əsas qurumlardan biridir və artıq hazırlıq işlərinə başlanılıb (Əliyev, 2022).

Qeyd edək ki, ölkə Prezidentinin 2018-ci il 18 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan ədliyyəsinin inkişafına dair 2019–2023-cü illər üçün Dövlət Proqramı”nda yerli özünüidarəetmə prioritet təşkil edir. Bu, bələdiyyələrin peşəkar kadrların işə götürülməsi və saxlanması və bələdiyyə idarəçiliyi sahəsində mütəxəssislərin yetişdirilməsi üzrə potensialının artırılması məqsədilə edilir. Bələdiyyə üzvləri və işçilər arasında peşəkarlıq səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədilə yerli özünüidarəetmə orqanlarından əməkdaşların müvafiq kurslara, treninqlərə və təlimlərə göndərilməsi, beynəlxalq təcrübə mübadiləsinin əlaqələndirilməsi kimi mühüm vəzifələr Ədliyyə Nazirliyinə həvalə edilib.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi və Heydər Əliyev Fondu tərəfindən həyata keçirilən təşəbbüslər milli mənəvi dəyərlərin qorunması və global miqyasda təbliği, səhiyyənin yaxşılaşdırılması, insanların həyatının yaxşılaşdırılması və sosial problemlərin həllinə misilsiz təsir göstərir və insanların fiziki və mənəvi rifahını təmin edir. Mehriban Əliyevanın UNESCO və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri kimi önəmli fəaliyyəti hər bir sahədə yorulmaz səyləri ilə böyük işlər görməyə nail olmuş qadınların cəmiyyətimizdə iştirakının kəskin artmasına səbəb olmuşdur. Yerli özünüidarə sferasında bu, xüsusilə nəzərə çarpır. Son bir neçə bələdiyyə seçkilərinin hər birində qadın namizədlərin və daha gənc seçicilərin nisbətində artım müşahidə etdik. 2019-cu il bələdiyyə seçkilərinin nəticələri göstərdi ki, ümumi üzvlüyün 40 %-ni gənclər, 39 %-ni isə qadınlar təşkil edir (İsmayıl, 2023).

Qeyd edək ki, bu, dövlətin bələdiyyələrə qayğı göstərdiyi yeganə sahə deyil. Yerli özünüidarəetmə orqanları maddi vəziyyətlərini yaxşılaşdırmaq üçün dövlətdən maliyyə dəstəyi alırlar. Bu dəstək dövlət büdcəsindən subsidiyalar və qrantlar, habelə investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması və səmərəli iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi şəklində verilir. “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il 20 iyun tarixli Qanununa edilən dəyişikliklə yerli büdcələrə və bələdiyyələrə dövlət büdcəsindən subsidiyaların ayrılması qaydaları təkmilləşdirilmişdir. Dövlət büdcəsində bu ayrı-ayrı bənddə əks etdirilir. Qanunun 34.4-cü maddəsində subsidiyaların müəyyən edilməsində nəzərə alınmalı amillər müəyyən edilmiş və yenilənmişdir. Dövlət tərəfindən bələdiyyələrə verilən illik subsidiyalar yerli büdcə kəsirlərinin azaldılmasına və onların maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşmasına kömək edib. İlk dəfə olaraq dörd şəhər öz təşəbbüslərini maliyyələşdirmək üçün 2019-cu ilin dövlət büdcəsindən bir milyon manat subsidiya alıb. Bu layihələr 140-dan çox yeni iş yerinin yaradılmasına və icmalar üçün yeni gəlir mənbələrinin açılmasına səbəb olmaqla böyük uğur qazandı. Dövlətin yerli özünüidarəetmə orqanlarına inamının göstəricisi, 2020-ci ilin dövlət büdcəsində yerli büdcələrə ayrılan qrant və subsidiyaların həcmi əvvəlki ilə nisbətən çoxdur.

Bu, bələdiyyələrin maliyyə imkanlarına, ölkəmizin hərtərəfli inkişafında iştirakına, cəmiyyətin idarə olunmasında bələdiyyə institutlarının funksiyasına yaxşı təsir göstərir. Hazırda subsidiya verilmiş 6 bələdiyyə layihəsi davam edir (İsmayıl, 2023).

Ədliyyə Nazirliyinin Şəhərlərlə İş Mərkəzinin rəhbəri Rəhman Məmmədovun sözlərinə görə, şəhərlərin maliyyə imkanlarının artırılması onların insanların narahatlığının aradan qaldırılmasında daha böyük rol oynamasına imkan verəcək. Onun sözlərinə görə, Ədliyyə Nazirliyi yerli özünüidarəetmə orqanları ilə daim əməkdaşlıq prosesindədir: Vergi öhdəlikləri ilə bağlı məcburi icrası nəzərdə tutulan minlərlə akt var. Son iki ildə (2021 və 2022-ci illər) yerli vergi daxilolmaları 43 %, bələdiyyələrin ümumi büdcə gəlirləri isə 2020-ci illə müqayisədə 35 % artıb. Maliyyə ilində 3900-dən çox torpaq sahəsi 2,9 milyon manata icarəyə verilib. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları göstərir ki, bu il yerli büdcənin gəlirləri sabit templə artıb. Vergi borcuna aid inzibati aktların sayı onların icrasını məcbur etmək məqsədi ilə 2020-ci ildəki 800-dən 2021 və 2022-ci illərdə 13000-dən çox artıb. Biz buna metodik yanaşırıq. Daşınmaz Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin informasiya sistemi bələdiyyələrin avtomatlaşdırılmış informasiya sistemi ilə birləşdirilib, hər ikisi Prezident Administrasiyasının dəstəyi ilə təkmilləşdirilib. “Fiziki şəxslər”in iştirak etdiyi daşınmaz əmlak əməliyyatları fiziki şəxslərin vergilərə bəzəli olub-olmadığını müəyyən edə bilən təkmilləşdirilmiş sistemə tabədir. “Şəhid ailələri ilə bağlı bütün tədbirlərə bələdiyyə büdcəsindən 3 milyon manata yaxın vəsait ayrılıb”, – deyən Rəhman Məmmədov bildirib ki, şəhidlərin adlarını yad etmək üçün şəhərlərdə yüzlərlə memorial fəvvarələr yaradılıb. Ümummillə liderin prinsiplərinə uyğun olaraq, birgə səylərimizlə bələdiyyələrin fəaliyyətinin gücləndirilməsində daha böyük nailiyyətlər əldə olunacaqdır.

Yerli büdcə gəlirlərinin artırılması bizim əsas prioritetimizdir, ona görə də biz hər zaman bələdiyyələrlə onların torpaqlarından daha yaxşı istifadə etmək üçün əməkdaşlıq edirik, xüsusən də icarəyə götürülmüş torpaqların icarə haqqını bazar qiymətlərinə uyğunlaşdırmaqla: “Qiymətlərin tənzimlənməsi nəticəsində 3900-dən çox lizinq müqavilələri bazar qiymətlərinə uyğun olaraq, həmin icarə müqavilələri üzrə icarə haqqının ümumi məbləği 1,5 milyon manat artaraq 2,9 milyon manata çatıb”. 2022-ci ildə bələdiyyə büdcəsinə daxilolmalar üzrə ölkə üzrə cəmi 47,4 milyon manat olub: “Son iki ildə Bakı bələdiyyələrinin büdcə gəlirləri 58 faiz, yerli vergilər üzrə gəlirləri isə 73 faiz artıb. “Bu, 2020-2022-ci illərdə bələdiyyə büdcəsinin ümumi gəlirlərinin 35 %, yerli vergilərdən daxilolmaların isə 43 % artmasına gətirib çıxarıb (Məhərrəmov, 2021).

Yerli büdcə gəlirlərinin artırılması bizim əsas prioritetimizdir, ona görə də biz hər zaman bələdiyyələrlə onların torpaqlarından daha yaxşı istifadə etmək üçün əməkdaşlıq edirik, xüsusən də icarəyə götürülmüş torpaqların icarə haqqını bazar qiymətlərinə uyğunlaşdırmaqla: “Qiymətlərin tənzimlənməsi nəticəsində 3900-dən çox lizinq müqavilələri bazar qiymətlərinə uyğun olaraq, həmin icarə müqavilələri üzrə icarə haqqının ümumi məbləği 1,5 milyon manat artaraq 2,9 milyon manata çatıb”. Onun hesablamalarına görə, 2022-ci ildə bələdiyyə büdcəsinə daxilolmalar üzrə ölkə üzrə cəmi 47,4 milyon manat olub: “Son iki ildə Bakı bələdiyyələrinin büdcə gəlirləri 58 faiz, yerli vergilər üzrə gəlirləri isə 73 faiz artıb”. Bu, 2020-2022-ci illərdə bələdiyyə büdcəsinin ümumi gəlirlərinin 35 %, yerli vergilərdən daxilolmaların isə 43 % artmasına uyğundur (Sevinc, 2024).

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Ərazi-təşkilatı məsələlər şöbəsinin müdiri Fərid Əliyev bu yaxınlarda verdiyi açıqlamada bələdiyyələrlə bağlı qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi istiqamətində aparılan davamlı işlərdən danışdı. A. Əliyev onu da qeyd edib ki, hər il dövlət büdcəsindən bələdiyyələrə vəsait ayrılır: Bələdiyyələrin fəaliyyətində bir sıra qüsurlar var. Əksər hallarda şəhərlər məhdud maliyyə imkanlarına görə əhali problemlərini yüngülləşdirmək üçün çox şey edə bilmirlər. Problemlərin həllində yerli özünüidarəetmə orqanlarının iştirak səviyyəsinin yüksəldilməsi əsas məqsədlərdən biridir. Yerli hökumətlərin maliyyə hesabatlarının dürüst və açıq olmasına əmin olmaq üçün səylər davam etdirilir. İndi torpaq məlumatlarına bələdiyyələr real vaxt rejimində onlayn müraciət edə bilər. Biz zəfər qazanmış Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ərazilərimizin işğaldan azad edilməsi ilə bütün sahələrdə yüksəliş dövrünə qədəm qoyduq: “Yaxın gələcəkdə bələdiyyələrlə yanaşı, bu sahələrdə də inkişafın şahidi olacağıq”.

Nəticə

Azərbaycan yerli özünüidarəetmə sahəsində apardığı islahatların bir hissəsi kimi, yerli maliyyələşmə də daxil olmaqla, yerli iqtisadi və sosial inkişafın bütün aspektlərini həll edir. Yerli büdcələrin səmərəli icrası üçün resursların tapılması və bələdiyyə iqtisadiyyatının təkmilləşdirilməsi demək olar ki, müasir dövrdə yerli özünüidarə orqanlarının əsas işlərindən biridir. Bu, rayonda sosial-iqtisadi sistemin səmərəli fəaliyyətini təmin etməkdir. Ölkənin indi yerli özünüidarə təşkilatlarına verdiyi səlahiyyət bələdiyyələrin əldə etdiyi qeyri-adekvat maliyyə hesabını üstələyir. Əhalinin səlahiyyətləri (məsələn, mənzil və kommunal xidmətlər, təhsil və səhiyyə) bələdiyyə gəlirləri hesabına adekvat şəkildə maliyyələşdirilə bilməz. Hal-hazırda muxtar qərar qəbulətmə qabiliyyəti və regional sosial-iqtisadi artımda insan amillərinin inkişafı yerli özünüidarəetmə orqanları üçün hələ də aktual məsələlərdir.

Nəticə etibarilə, əhali ilə bağlı bələdiyyə sistemi nəzərdə tutulan səviyyədə inkişaf etməli və fəaliyyət göstərməməlidir. Ölkənin yerli vergi sistemi yerli özünüidarəetməni təkmilləşdirməyə kömək etsə də, Azərbaycanda bələdiyyələr hələ də sabit maliyyə axınına malik deyillər. Bələdiyyə sahibkarlığının olmaması və yerli vergilərin nisbətən aşağı səviyyədə olması bunun əsas səbəbləridir. Bu məsələ ilə bağlı hərtərəfli araşdırma aparılmalı, bələdiyyə büdcələri üçün vergi və qeyri-vergi gəlirləri ilə bağlı məsələlər nəzəri cəhətdən əsaslandırılmalıdır. Şəhərlərin maliyyə təminatının yaxşılaşdırılması bütün bu məsələlərin mərkəzində dayanır.

Ədəbiyyat

1. Abbasova, G. (2023, 16 fevral). Bələdiyyələrin səlahiyyətləri artırılır? Milli Məclisdə bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı illik məruzə dinlənilib. *Yeni Azərbaycan*, 29, 3.
2. Abdullayev, Z. (2023). Yerli özünüidarəetmə sistemində müstəqim demokratiya: yerli referendum institutu. *Sivilizasiya*, 3, 55-64.
3. Cavid. (2022, 24 noyabr). Ekoloji mühitin qorunmasında bələdiyyələrin iştirakı vacibdir. *Xalq Cəbhəsi*, 44, 9.
4. Cəfərli, R. (2022, 6 aprel). Bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı məruzə dinləndi: [Milli Məclisin iclasında müzakirə]. *Azərbaycan*, 69, 1-3.
5. Əliyev, S. (2022). Yerli özünüidarəetmə orqanlarının insan hüquqlarının müdafiəsində fəaliyyəti. *Qanun*, 11, 18-21.
6. İsmayıl. (2023, 1 dekabr). Bələdiyyələrin maliyyə imkanları artırılmalıdır: Belə olarsa, bu qurumun insanların problemlərinin həllində rolu artar. *Şərq*, 219, 2.
7. İsmayılov, A. (2024). Azərbaycanda yerli özünüidarəetmə orqanlarına seçkilərin hüquqi əsasları. *Qanun*, 1, 138-144.
8. Məhərrəmov, F. (2021). Bələdiyyə sisteminin formalaşmasında nəzəri və hüquqi bazanın rolu: xarici ölkələrin təcrübəsində. *Qanun*, 6, 28-35.
9. Sevinc. (2024, 23-29 may). Bələdiyyələrin mövqeyi dayanıqlı olmalıdır: [Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin üzvü, millət vəkili Tahir Rzayevin fikirləri]. *Həftə içi*, 18, 4.

Daxil oldu: 11.08.2024

Baxışa göndərildi: 01.09.2024

Təsdiq edildi: 07.10.2024

Çap olundu: 30.10.2024